

Jarosław Och

Uniwersytet Gdański

jaroslaw.och@ug.edu.pl

<http://orcid.org/0000-0003-0771-2732>

Kontakty polsko-szwedzkie po wyborach parlamentarnych w Szwecji w 1994 roku i ich znaczenie dla trwałości i stabilności relacji dwustronnych

Wstęp

We współczesnym świecie politycznym, zorientowanym na dbałość o zachowanie pokoju, szczególnego znaczenia nabierają relacje nie tylko globalnych graczy politycznych, ale również podmiotów o znaczeniu regionalnym.

Po agresji Rosji na Ukrainę w 2022 roku szczególnego znaczenia nabrały kwestie dbałości o bezpieczeństwo europejskie państw bezpośrednio graniczących z Rosją, jak również tych, których swoistą granicą jest akwen Morza Bałtyckiego. Bezdyskusyjną konsekwencją agresji Rosji na Ukrainę stało się m.in. przystąpienie Szwecji do Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego (NATO) oraz zintensyfikowanie relacji z partnerami europejskimi, w tym z Polską. Osią główną owych relacji staje się dbałość o wysoki poziom bezpieczeństwa europejskiego oraz przeciwdziałanie imperialnym zakusom Rosji.

Szczególnego znaczenia w tym względzie nabrały wielowiekowe kontakty Polski i Szwecji – państw, których wspólnym mianownikiem jest zagrożenie ze strony Rosji oraz ryzyko wynikające z możliwości agresji drogą morską. Wydaje się, że o ile w pierwszych miesiącach wojny w Ukrainie głównie w Szwecji wska-

zywano na ryzyko, które postrzegano w wymiarze teoretycznym, to w pierwszych miesiącach 2025 roku nabrało ono cech zagrożenia realnego (atak na infrastrukturę kabli światłowodowych położonych na dnie Bałtyku, łączących Łotwę i Gotlandię). Kooperacja obu państw ma więc obecnie nie tylko wymiar historyczny, lecz jest przede wszystkim pragmatyczną koniecznością powiązaną z zapewnieniem obu państwom i ich obywatelom bezpieczeństwa.

Przyjęto hipotezę badawczą, zakładającą, że historyczne doświadczenia Szwecji w wymiarze politycznym i gospodarczym, a przede wszystkim jej specyfika cywilizacyjna miały i mają znaczący wpływ na stosunki Polski i Szwecji w drugiej połowie XX wieku. Oba państwa wielokrotnie podejmowały decyzję o wielowymiarowej współpracy, zarówno w okresach sprzyjających jej, jak i w czasach charakteryzujących się pewną nieufnością, wynikającą z obecności w różnych strefach politycznych wpływów w Europie (szczególnie przed 1989 rokiem). Celem badawczym artykułu jest analiza wzajemnych relacji polsko-szwedzkich w kontekście wydarzeń politycznych w Szwecji po 1994 roku oraz próba odpowiedzi na pytanie, czy niezależnie od układu politycznego rządzącego w Szwecji filary relacji z Polską pozostawały niezmiennie i stanowiły modelowy przekład w zakresie bilateralnych relacji państw.

W trakcie przygotowywania artykułu korzystano przede wszystkim z analizy literatury przedmiotu, analizy prasy oraz tzw. danych zastanych.

Relacje polsko-szwedzkie w latach 90. XX wieku

Od wyborów parlamentarnych, które odbyły się 18 września 1994 roku, władzę sprawował mniejszościowy rząd socjaldemokratyczny. Do marca 1996 roku na czele rządu stał premier Ingvar Carlsson, a po jego ustąpieniu funkcję premiera sprawował Göran Persson. W 1994 roku socjaldemokraci odzyskali władzę po trzyletniej przerwie, podczas której rządy sprawowała koalicja centroprawicowa. Wybory te były istotne w stosunkach szwedzko-polskich.

Wynik wyborów z 1994 roku istotnie wpłynął na pozycję partii lewicowych w Szwecji. Oprócz pozycji partii socjaldemokratów, która zwiększyła swą reprezentację parlamentarną o 24 mandaty, wzmocniła się również reprezentacja Partii Lewicy, która zanotowała najlepszy wynik wyborczy od 1948 roku. Do parlamentu powróciła też reprezentacja Partii Zielonych. Sukcesowi wyborczemu partii lewicowych towarzyszyło jednak osłabienie pozycji partii „środka”: liberałów, Partii Centrum i szczególnie Partii Chrześcijańsko-Demokratycznej. Przedstawicielom Umiarkowanej Partii Koalicyjnej udało się utrzymać stan posiadania, jakim dysponowali w parlamencie poprzedniej kadencji. W wyniku wewnętrznego kryzysu ze sceny politycznej całkowicie zniknęła partia Nowa

Demokracja, która w poprzednich wyborach osiągnęła wysokie notowania, co umożliwiło jej udział w czteropartyjnym rządzie centroprawicowym.

W efekcie wyborów układ sił politycznych w 349-osobowym Riksdagu przedstawiał się następująco: Socjaldemokratyczna Partia Robotnicza – 161 mandatów, Umiarkowana Partia Koalicyjna – 80, Partia Centrum – 27, Partia Ludowa – 26, Partia Lewicy – 22, Partia Zielonych – 18, Partia Chrześcijańsko-Demokratyczna – 15¹.

Mimo przedwyborczych deklaracji o możliwości utworzenia koalicji z liberałami partia socjaldemokratyczna zdecydowała się samodzielnie utworzyć rząd mniejszościowy z I. Carlssonem na czele. Rząd ten został powołany 6 października 1994 roku przy poparciu Partii Lewicy i sprzeciwie liberałów (pozostałe frakcje wstrzymały się od głosu). Początkowo socjaldemokraci przyjęli taktykę zawierania doraźnych sojuszy w parlamencie z różnymi ugrupowaniami w celu uzyskania wymaganej większości dla poparcia swych projektów legislacyjnych, służących głównie realizacji programu wyborczego. Dopiero zachwianie stabilności światowych rynków finansowych (pierwszy kwartał 1995 roku) zmusiły socjaldemokratów do poszukiwania trwałego partnera, dzięki któremu możliwa stałaby się realizacja ich programu polityczno-gospodarczego. W wyniku poszukiwań doszło do współpracy z Partią Centrum, co umożliwiło gabinetowi I. Carlssona przeprowadzenie operacji ustabilizowania finansów publicznych.

Pomimo że współpraca z Partią Centrum nie przybrała kształtu formalnej koalicji, to jednak okazała się na tyle trwała, że umożliwiła socjaldemokratom realizację wielu niepopularnych posunięć oszczędnościowych. Współpraca ta pozwoliła również partii socjaldemokratycznej na samodzielne sprawowanie władzy oraz rozbięcie bloku prawicowego. Tym samym zaszły istotne zmiany w systemie partyjnym Szwecji: stracił na aktualności podział szwedzkiej sceny politycznej na dwa bloki: socjalistyczny i mieszczański.

Pasmo sukcesów politycznych szwedzkiej socjaldemokracji zostało przerwane w II połowie 1995 roku. Wpłynęły na to niewątpliwie trzy kwestie: 1) znaczący spadek społecznego poparcia, który był wynikiem programu oszczędnościowego realizowanego przez rząd; 2) porażka w wyborach do Parlamentu Europejskiego we wrześniu 1995 roku, w wyniku czego socjaldemokraci stracili siedem mandatów; 3) kontrowersje i spory wewnątrz socjaldemokracji związane z wyłonieniem następcy I. Carlssona, który w sierpniu 1995 roku zapowiedział odejście z życia politycznego². Kryzys w partii socjaldemokratycznej pogłębiło też ujawnienie nadużyć finansowych Mona Sahlin (proponowanej na następ-

¹ *Informator polityczny PAP*, Polska Agencja Prasowa, Warszawa 1995, s. 140.

² T. Zajac, *Co to jest Szwecja?*, „Dziennik Bałtycki” 24 IX 1993, nr 222, s. 5.

cę Carlssona), co zakończyło się jej ustąpieniem z funkcji wicepremiera oraz ministra do spraw równouprawnienia. Dalszy spadek notowań Socjaldemokratycznej Partii Robotniczej został zażegnany dzięki wyłonieniu w grudniu 1995 roku kandydata na przewodniczącego partii oraz ewentualnego premiera. Nowym szefem szwedzkiej socjaldemokracji został G. Persson, były minister finansów w rządzie Carlssona. Nowy premier, dysponując znaczącym poparciem w kręgach własnego ugrupowania, dokonał gruntownej reorganizacji gabinetu. W składzie rządu, utworzonego 22 marca 1996 roku, znaleźli się przede wszystkim przedstawiciele nowej generacji działaczy socjaldemokracji, prezentujący pragmatyczne podejście do polityki.

Rząd G. Perssona w swej polityce kontynuował wiele przedsięwzięć, zapoczątkowanych przez swego poprzednika. Polityka gospodarcza zmierzała np. do zrównoważenia budżetu do 1998 roku, redukcji zadłużenia publicznego do poziomu 61–68% do 2000 roku oraz do utrzymania niskiej stopy inflacji. Cele te mogły zostać osiągnięte m.in. poprzez decentralizację systemu opieki społecznej oraz podniesieniu niektórych podatków. W celu uzyskania społecznego przyzwolenia i poparcia dla swego programu nowy rząd za swój priorytet uznał walkę z bezrobociem. W swym programie socjaldemokracja wskazała, że do 2000 roku zmniejszy stopę bezrobocia o połowę, tj. do poziomu 4%. W osiągnięciu tego celu istotną rolę przywiązywano do specjalnego pakietu przedsięwzięć, przedstawionego szwedzkiej opinii publicznej 11 czerwca 1996 roku. Pakiet, powstały we współdziałaniu z Partią Centrum, zakładał działania w czterech zasadniczych dziedzinach: 1) tworzenie nowych miejsc edukacji, w tym 100 tys. nowych miejsc kształcenia zawodowego oraz 30 tys. miejsc na wyższych uczelniach, a także stworzenie specjalnego rocznego zasiłku edukacyjnego; 2) efektywizacja dotychczasowej polityki zatrudnienia poprzez zaostrzenie zasad przyznawania prawa do zasiłku i ograniczenie okresu jego otrzymywania do 3 lat; 3) wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, w tym zmniejszenie obciążeń pracodawców o ok. 5%; 4) stymulowanie konsumpcji poprzez zmniejszanie niektórych podatków oraz czasowe zmniejszenie opłat skarbowych przy zakupie nieruchomości³. Zmniejszaniu bezrobocia służyło utworzenie specjalnego funduszu w wysokości 1 mld SEK (kron szwedzkich), przeznaczonego na wspieranie współpracy gospodarczej w regionie Morza Bałtyckiego oraz funduszu w wysokości również 1 mld SEK na działania służące poprawie stanu środowiska naturalnego, przede wszystkim poprzez działania wspierające proekologiczne inwestycje w gospodarce. Łączny koszt realizacji zadań wskaza-

³ P. Ciegiełski, *Riksdag, czyli abecadło szwedzkiej demokracji*, „Gazeta Wyborcza” 12 V 1997, s. 7.

nych w pakiecie szacowano się na 11,5 mld SEK. Wśród podstawowych źródeł jego finansowania rząd wskazywał na oszczędności wynikające ze zwiększenia efektywności polityki zatrudnienia, podniesienia podatków od wykorzystywania energii, sprzedaży wyrobów tytoniowych oraz podatku drogowego.

Sytuacja polityczna Szwecji w latach 90. XX wieku była w istotny sposób powiązana z jej sytuacją gospodarczą. Można zaryzykować tezę, że sytuacja ekonomiczna była jednym z głównych komponentów programów politycznych partii działających na ówczesnej scenie politycznej.

W ostatnich kilku latach XX wieku Szwecja prowadziła również aktywną politykę zagraniczną. Istotny wpływ miało w tym przypadku członkostwo Szwecji w strukturach międzynarodowych. Szwedzi pełnili w nich rolę promotorów wielu rozwiązań i działań, które prowadziły bezpośrednio do stworzenia stabilnej i bezpiecznej Europy i świata. Szwecja należała m.in. do Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA), Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (KBWE), Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ), Rady Europy (CE), Rady Nordyckiej, Rady Arktycznej, Rady Państw Morza Bałtyckiego i Unii Europejskiej.

Rząd G. Perssona kontynuował politykę zagraniczną swego poprzednika – I. Carlssona. Zauważało się jednak pewne przesunięcia akcentów, wynikające z ewolucji sytuacji międzynarodowej i redefiniowania w związku z tym interesów narodowych Szwecji. Kierunki ówczesnej polityki zagranicznej Szwecji zostały wyraźnie sprecyzowane w *expose* Premiera G. Perssona, wygłoszonym w marcu 1996 roku w Riksdagu oraz w wystąpieniu Minister Spraw Zagranicznych Lena Hjelm-Wallen w lutym 1997 roku w Parlamencie, wygłoszonym z okazji dorocznej debaty nad polityką zagraniczną.

Do długofalowych celów polityki zagranicznej Szwecji zaliczono się m.in. współpracę w ramach Unii Europejskiej, współpracę w Radzie Państw Morza Bałtyckiego, zwiększone zaangażowanie Szwecji we współpracę na forum ONZ (w latach 1997–1998 Szwecja była niestałym członkiem Rady Bezpieczeństwa), intensyfikację współpracy z krajami Europy Środkowo-Wschodniej, w szczególności z Litwą, Łotwą i Estonią oraz utrzymanie dobrych stosunków z Rosją. Nieco straciła na znaczeniu współpraca Szwecji z krajami rozwijającymi się. Szwecja angażowała się zaś we współpracę regionalną w Radzie Bałtyckiej oraz Radzie Euro-Arktycznego Regionu Morza Barentsa.

W kwestii zasadniczej linii szwedzkiej polityki zagranicznej obowiązywała przyjęta przez Parlament w 1992 roku formuła „nieuczestniczenia w sojuszach wojskowych w celu zapewnienia możliwości zachowania neutralności w wypadku wojny w najbliższym sąsiedztwie”.

W ostatnich latach XX wieku istotne miejsce w polityce zagranicznej Szwecji zajmowała sprawa jej członkostwa w Unii Europejskiej. Wniosek o członkostwo Szwecji w UE złożyła jeszcze Socjaldemokracja w podczas sprawowania władzy. Obustronna determinacja Brukseli i Sztokholmu, jak również pozytywny wynik referendum sprawiły, że sprawa ta została rozstrzygnięta pomyślnie. Ważnym etapem prowadzącym do pełnej integracji z UE był wynegocjowany w 1992 roku przez kraje Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu (EFTA) i Wspólnoty Europejskiej Układ o Europejskim Obszarze Gospodarczym (EOG), który wszedł w życie 1 stycznia 1994 roku⁴.

W opinii władz szwedzkich najważniejszym zadaniem Unii na przełomie XX i XXI wieku było rozszerzenie UE na wschód. Podobnie jak Dania i Finlandia, Szwecja kładła szczególny nacisk na równe traktowanie przez UE wszystkich państw stowarzyszonych, w tym Litwy, Łotwy i Estonii. W przekonaniu Szwecji członkostwo w UE krajów Europy Środkowo-Wschodniej będzie powodować wzrost politycznej i gospodarczej stabilności w Europie, przyczyni się do wzmocnienia bezpieczeństwa regionu oraz utrwalenia demokratycznych przemian i reform gospodarczych w państwach Europy Środkowej i Wschodniej. Rząd szwedzki uważał, że wszystkie aplikujące kraje powinny rozpocząć negocjacje w tym samym czasie.

Po przystąpieniu Szwecji do UE (1 stycznia 1995 roku) znacząco wzrosło w Polsce znaczenie Szwecji jako bliskiego partnera, od którego można oczekiwać poparcia dla procesu rozszerzania Unii na wschód. Fakt ten postrzegano zarówno w szerszym, europejskim wymiarze – troski o stabilność i pokojowy rozwój kontynentu, jak i węższym, regionalnym – promocji współpracy państw regionu Morza Bałtyckiego oraz integracji państw Europy Środkowej, w tym Litwy, Łotwy i Estonii z UE. Szwedzi chętnie dzielili się z Polską swoimi doświadczeniami z okresu przygotowywania do członkostwa w UE oraz prowadzili wobec Polski politykę otwartego dialogu i rozszerzania wzajemnych kontaktów⁵.

Istotne miejsce w polityce zagranicznej Szwecji zajmuje problematyka Paktu Północnoatlantyckiego. Przełom lat 1995 i 1996 przyniósł zauważalną, korzystną dla Polski ewolucję stanowiska Szwecji w sprawie rozszerzenia NATO.

Począwszy od przełomu lat 1995 i 1996 władze szwedzkie zapewniały jednak, że Szwecja respektuje dążenia Polski i innych państw do członkostwa w NATO oraz uważa, że żaden kraj nie ma w tej sprawie prawa weta. Zarówno rozszerzenie

⁴ H. Malosse, P. Fontaine, *Słownik instytucji i terminów Unii Europejskiej*, Komitet Integracji Europejskiej, Warszawa 1997, s. 193.

⁵ *Unia Europejska. Integracja Polski z Unią Europejską*, red. E. Kawecka-Wyrzykowska, E. Synowiec, Instytut Koniunktur i Cen Handlu Zagranicznego, Warszawa 1996, s. 50–87; *Unia Europejska. Informator*, Warszawa 1997, s. 11–25.

Unii Europejskiej, jak i NATO były postrzegane w Szwecji jako wzajemnie uzupełniające się procesy, prowadzące do stworzenia ogólnoeuropejskiego systemu bezpieczeństwa. Stanowisko takie zaprezentowała podczas wizyty w Polsce w lutym 1996 roku Minister Spraw Zagranicznych Szwecji L. Hjelm-Wallen. Z kolei Premier Szwecji G. Persson podczas swojej wizyty na Łotwie w czerwcu 1996 roku wypowiedział się za przyjęciem państw bałtyckich do NATO. Wypowiedź ta była podyktowana obawami Szwecji, by po rozszerzeniu NATO jedynie o Polskę i inne kraje Europy Środkowej (Czechy i Węgry) nie powstała „szara strefa bezpieczeństwa”, w skład której wchodziłyby państwa nadbałtyckie. Wprawdzie Premier Persson po powrocie do kraju został za tę wypowiedź mocno skrytykowany, nadal jednak w Szwecji poszukiwano możliwości zapewnienia bezpieczeństwa w możliwie największym kręgu państw regionu Morza Bałtyckiego. Istotną implikacją zachowań „szwedzkich” były w tym względzie katagoryczne sprzeciwy Rosji wobec rozszerzenia Paktu o Litwę, Łotwę i Estonię.

Dużą rolę przywiązywano w Szwecji do współpracy regionalnej. Wśród najważniejszych w tym względzie struktur, do których należy Szwecja, należy wymienić: Radę Nordycką, Radę Państw Morza Bałtyckiego, Radę Euro-Arktycznego Regionu Morza Barentsa oraz Radę Arktyczną.

Istotnym elementem szwedzkiej polityki zagranicznej były kontakty z Polską (szczególnie akcentowano w tym względzie dobre kontakty pomiędzy tymi narodami). Stan stosunków politycznych polsko-szwedzkich na przełomie wieków pozwalał na stwierdzenie, że Polska zajmuje wysoką pozycję w hierarchii kontaktów Szwecji z państwami środkowoeuropejskimi. Szwecja pozostawała wówczas dla Polski ważnym partnerem politycznym w Europie Północnej, co nabierało istotnego znaczenia w świetle przystąpienia tego kraju do Unii Europejskiej. Szwecja popierała również dążenia Polski do uzyskania członkostwa zarówno w strukturach Unii Europejskiej, jak i w NATO, widząc tym samym szansę na swój rozwój gospodarczy oraz stabilizację bezpieczeństwa w regionie Morza Bałtyckiego. Kontakty polsko-szwedzkie nie zawężyły się tylko do współpracy politycznej, lecz przenosiły się często na inne dziedziny, takie jak militarne, regionalne czy ekonomiczne.

Ożywienie polsko-szwedzkich kontaktów wojskowych nastąpiło w 1990 roku i było rezultatem przeorientowania polityki Polski w stosunku do państw zachodnich, otwartości oraz poszukiwania i nawiązywania ściślejszej współpracy w dziedzinie wojskowej z innymi państwami. W 1993 roku w Sztokholmie wizytę złożył Minister Obrony Narodowej Janusz Onyszkiewicz. Podjął on wstępnie problematykę współpracy wojskowej Polski i Szwecji. 16 maja 1994 roku z rewizytą przebywał w Polsce Minister Obrony Szwecji Anders Björck. W czasie wizyty podpisano Porozumienie o współpracy wojskowo-technicznej

(Memorandum of Understanding). Powołany na mocy porozumienia Komitet Kierowniczy zebrał się na swoim pierwszym spotkaniu w lutym 1995 roku w Warszawie, a następnie w 1996 i w kwietniu 1997 roku. Od 1994 roku rozwijane były kontakty między jednostkami wojskowymi, obejmujące m.in. udział obserwatorów w ćwiczeniach oraz współpracę naukowo-techniczną. W grudniu 1995 roku rozpoczęta została służba wydzielonych sił polskich i szwedzkich (bataliony piechoty zmotoryzowanej oraz przedstawiciele wydelegowani do Kwatery Głównej i międzynarodowej kompanii policji wojskowej) w ramach Brygady Nordycko-Polskiej IFOR. Udział w IFOR był pierwszą okazją do współpracy sił zbrojnych Polski i Szwecji w warunkach konfliktu zbrojnego. 21 i 22 marca 1996 roku miała miejsce wspólna wizyta ministrów obrony Polski i Szwecji w jednostkach Brygady Nordycko-Polskiej IFOR w Bośni.

Pod koniec 1995 roku strona szwedzka wystąpiła z propozycją inicjacji dialogu na temat polityki bezpieczeństwa międzynarodowego. Pierwsze spotkanie poświęcone wymianie poglądów w kwestiach związanych głównie z bezpieczeństwem regionu Morza Bałtyckiego oraz perspektywom współpracy bilateralnej odbyło się 1–2 kwietnia 1996 roku w Sztokholmie.

28–30 maja 1996 roku wizytę w Polsce złożył Naczelny Dowódca Sił Zbrojnych Szwecji gen. Owe Wiktorin. W jej trakcie obie strony potwierdziły wolę kontynuowania dialogu i rozszerzania współpracy.

Istotną rolę w kontaktach wojskowych Polski i Szwecji odgrywał fakt, że strona polska brała wówczas pod uwagę możliwość zakupu dla polskich sił zbrojnych szwedzkiego samolotu bojowego JAS 39⁶. Kwestia ta była m.in. przedmiotem rozmów szwedzkiego finansisty P. Wallenberga z premierem RP Włodzimierzem Cimoszewiczem, jakie odbyły się w Warszawie 26 czerwca 1996 roku.

15–16 kwietnia 1997 roku oficjalną wizytę w Polsce złożył Minister Obrony Szwecji Björn von Sydov. Podczas wizyty zostało podpisane „Porozumienie między MON RP a Ministerstwem Obrony Królestwa Szwecji w sprawie ochrony wojskowych informacji niejawnych”.

Współpraca wojskowa ze Szwecją na przełomie wieków obejmowała Sztaby Generalne oraz wszystkie rodzaje sił zbrojnych – wojska lądowe, lotnicze i marynarki wojenne.

Aktywnie rozwijała się współpraca regionalna Polski i Szwecji. Oba kraje są uczestnikami współpracy regionalnej państw Morza Bałtyckiego. Nowy etap tej współpracy zainaugurowała konferencja premierów regionu Bałtyku w Ronneby (Szwecja) w 1990 roku, która była wspólną inicjatywą polsko-szwedzką.

⁶ J. Połowniak, *Potopu nie będzie*, „Gazeta wyborcza” 12 V 1997, s. 7.

Na podkreślenie zasługuje fakt współdziałania Polski i Szwecji w ramach Rady Państw Morza Bałtyckiego, utworzonej w marcu 1992 roku w Kopenhadze. W ramach Rady Szwecja sprawowała przewodnictwo grupy roboczej do spraw współpracy gospodarczej. Podczas IV Sesji Ministerialnej RPMB 18–19 maja 1995 roku w Gdańsku Szwecja przejęła od Polski przewodnictwo w Radzie.

Polska i Szwecja zainicjowały także współpracę w ramach programu pod nazwą „Wizje i strategie wokół Morza Bałtyckiego – VASAB 2010”. W ramach tego zapoczątkowanego w 1992 roku programu odbyły się dotychczas trzy konferencje ministrów planowania przestrzennego krajów bałtyckich: w Karskronie, Gdańsku i Tallinie. Ostatnia konferencja odbyła się 22 października 1996 roku w Sztokholmie. W latach 1992–1994 Szwecja kierowała pracami Sekretariatu VASAB 2010, następnie kierownictwo Sekretariatu przejęła Polska.

Polska była też obserwatorem w Radzie Euro-Arktycznego Regionu Morza Barentsa, której członkiem była również Szwecja. Współpraca w ramach tej instytucji dotyczyła głównie kwestii związanych z ochroną środowiska oraz rozwojem infrastruktury i transportu w Europie Północnej, zwłaszcza północno-zachodnich rejonów Rosji.

Interesującą inicjatywą, obejmującą swym zasięgiem Polskę i Szwecję, było również utworzenie 22 lutego 1998 roku Euroregionu BAŁTYK. W skład tej struktury weszli przedstawiciele sześciu krajów: Danii, Łotwy, Litwy, Rosji, Szwecji i Polski. Stronę polską reprezentowały w Euroregionie następujące województwa: elbląskie, gdańskie, olsztyńskie, słupskie – łącznie 54 gminy. Ze strony szwedzkiej zaś uczestniczyły województwa: Kalmar, Kroneberg, Blekinge. Statut Euregionu BAŁTYK (największego w Europie) zakładał, że podstawowy zakres współpracy państw-członków będzie dotyczyć problematyki przemysłu, rolnictwa, leśnictwa, transportu, telekomunikacji i ochrony środowiska.

Intensywnie rozwijała się współpraca gospodarcza Polski i Szwecji. Podstawy prawno-traktatowe stosunków gospodarczych ze Szwecją stanowiły: Wieloletnia umowa o rozwoju współpracy gospodarczej, technicznej i naukowej z 5 marca 1975 roku oraz Wieloletnia umowa handlowa z 13 kwietnia 1978 roku. Ponadto obowiązywały zasady handlu zawarte w „Układzie Europejskim ustanawiającym stowarzyszenie między RP z jednej strony, a Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi z drugiej strony”, który wszedł w życie 1 lutego 1994 roku.

W latach 1994–1995 wartość wymiany handlowej ze Szwecją dynamicznie rosła, zarówno po stronie eksportu, jak i importu, przy czym utrzymywała się wyższa dynamika importu, co pogarszało saldo wymiany handlowej. W 1994 roku wymiana handlowa ze Szwecją osiągnęła wartość 1043 mln USD. Obroty ze Szwecją w 1995 roku wyniosły 1484 mln USD. Przyczyna wysokiej dynamiki

obrotów handlowych ze Szwecją w latach 1994–1995 było przede wszystkim ożywienie szwedzkiej gospodarki po 3-letnim, głębokim kryzysie gospodarczym oraz wejście Szwecji do struktur europejskich.

Według danych GUS w 1996 roku obroty handlowe wzrosły nieznacznie – o 6%, w tym eksport o 0,3%, a import o 9,5%. W 1996 roku obroty handlowe osiągnęły wartość 1579,6 mln USD. Zahamowanie tempa wzrostu wymiany handlowej wiązało się z tendencjami stagnacji gospodarki szwedzkiej⁷.

Szwecja była wówczas naszym 10. partnerem gospodarczym pod względem wysokości obrotów handlowych, pod względem udziału w eksporcie Polska zajmowała 11. miejsce (z udziałem 2,4%), zaś 9. miejsce w imporcie (z udziałem 2,7%). Wartość wymiany handlowej z Polską stanowiło 1,05% wartości obrotów szwedzkiego handlu zagranicznego, w tym nasz eksport pokrywał 0,9% importu Szwecji, nasz import zaś – odpowiednio 1,3% szwedzkiego eksportu. Wśród eksporterów na rynek szwedzki Polska zajmowała 17. pozycję, w tym 14. wśród krajów europejskich i 1. spośród krajów środkowoeuropejskich.

W Szwecji przełomu wieków utrzymywało się znaczne zainteresowanie Polską jako partnerem gospodarczym i potencjalnym rynkiem inwestycji. Szwecja ze 361 mln USD w inwestycjach zrealizowanych i 82 mln USD w zobowiązaniach inwestycyjnych zajmowała 8. miejsce wśród krajów inwestujących w Polsce. Zrealizowane inwestycje szwedzkie stanowiły ok. 2,6% ogółu inwestycji zagranicznych w naszym kraju. Szacuje się, że w Polsce działało w końcu lat 90. XX wieku ok. 600 firm z udziałem kapitału szwedzkiego oraz 127 przedstawicielstw firm szwedzkich. Szacunkowa, łączna wartość bezpośrednich inwestycji szwedzkich (z uwzględnieniem 20 spółek koncernu ABB) wynosiła ok. 420–500 mln USD, co dawało Szwecji wysokie, 4.–5. miejsce wśród narodowych inwestorów zagranicznych. Do najważniejszych inwestycji kapitału szwedzkiego w Polsce należały m.in. IKEA, InterCellulosa AB, Bilspedition AB, Ericsson, Trebuk AB, TELIA AB, Oriflame oraz AGA AB⁸.

Szwecja należała też do grupy mniejszych wierzycieli Polski. Objęte umową w ramach Klubu Paryskiego zadłużenie Polski wobec Szwecji z tytułu zaciągniętych w latach ubiegłych kredytów wynosiło na dzień 30 kwietnia 1996 roku 368,77 mln USD, co stanowiło 1,37% ogólnej kwoty polskiego zadłużenia. 26 marca 1992 roku podpisana została umowa pomiędzy Polską a Szwecją w sprawie redukcji i reorganizacji zadłużenia na bazie Porozumienia z Klubem Paryskim z 21 kwietnia 1991 roku. Szwecja dokonała wyboru jednej z trzech opcji redukcji zadłużenia, tj. redukcję kapitału. W I etapie nastąpiła redukcja kapitału właści-

⁷ *Mały rocznik statystyczny 1995*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 1996, s. 406–408.

⁸ J. Połowniak, *op.cit.*, s. 21–22.

wego w wysokości 30% jego zdyskontowanej wysokości oraz redukcja odsetek o 80%. W II etapie następuje dodatkowa redukcja, mająca doprowadzić ogółem do 50% redukcji wartości bieżącej netto zobowiązań.

Stosunki konsularne ze Szwecją były regulowane głównie na podstawie postanowienia Konwencji Wiedeńskiej o stosunkach konsularnych z 1963 roku. Od 1 czerwca 1991 roku przywrócono umowy o ruchu bezwizowym z Królestwem Szwecji. Rzeczpospolita Polska posiadała w Szwecji cztery placówki konsularne: Ambasadę RP w Sztokholmie, Konsulat Generalny w Malmö i Sztokholmie oraz Konsulat w Karskronie, kierowany przez konsula honorowego.

Zakończenie

Stan kontaktów polsko-szwedzkich w końcu XX wieku w niemal wszystkich dziedzinach należy uznać za zadawalający. Stosunki Polski i Szwecji były kształtowane na podstawie zasady wzajemnej życzliwości i braku uprzedzeń. Nie było w stosunkach polsko-szwedzkich problemów, które stawałyby na drodze porozumienia i bezpośredniego dialogu. Wydaje się, że relacje bilateralne obu państw stanowiły wartość, która zaprocentowała wzajemnym zaufaniem w relacjach pierwszych dwóch dekad XXI wieku.

Bibliografia

- Czech S., *Od konfliktu do kooperacji. Instytucjonalizacja konfliktu interesów zbiorowych w szwedzkim modelu gospodarczym*, Warszawa 2019.
- Ciegielski P., *Riksdag, czyli abecadło szwedzkiej demokracji*, „Gazeta Wyborcza” 12 V 1997.
- Cieślak T., *Zarys historii najnowszej krajów skandynawskich*, Warszawa 1976.
- Grzybowski M., *Systemy polityczne współczesnej Skandynawii*, Warszawa 1989.
- Grzybowski M., *Systemy konstytucyjne państw skandynawskich*, Warszawa 1998.
- Grzybowski M., *Rząd i administracja rządowa w monarchiach skandynawskich: (Dania, Norwegia, Szwecja)*, Kraków 2001.
- Informator polityczny PAP*, Polska Agencja Prasowa, Warszawa 1995.
- Malosse H., Fontaine P., *Słownik instytucji i terminów Unii Europejskiej*, Komitet Integracji Europejskiej, Warszawa 1997.
- Mały rocznik statystyczny 1995*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 1996.
- Połowniak J., *Potopu nie będzie*, „Gazeta Wyborcza” 12 V 1997.
- Rocznik Strategiczny 2000/2001, Przegląd sytuacji politycznej, gospodarczej i wojskowej w środowisku międzynarodowym Polski*, Warszawa 2001.
- Tomaszewicz J., *Polska – Szwecja. Gospodarka, stosunki ekonomiczne*, Warszawa 1974.

Unia Europejska. Integracja Polski z Unią Europejską, red. E. Kawecka-Wyrzykowska, E. Synowiec, Instytut Koniunktur i Cen Handlu Zagranicznego, Warszawa 1996.
Zając T., *Co to jest Szwecja ?*, „Dziennik Bałtycki” 24 IX 1993, nr 222.

Streszczenie: We współczesnym świecie politycznym, zorientowanym na dbałość o zachowanie pokoju, szczególnego znaczenia nabierają nie tylko relacje globalnych graczy politycznych, ale również podmiotów o znaczeniu regionalnym. Kooperacja Polski i Szwecji ma obecnie nie tylko wymiar historyczny, lecz jest przede wszystkim pragmatyczną koniecznością powiązaną z zapewnieniem bezpieczeństwa. W artykule podjęto próbę wykazania, że historyczne doświadczenia Szwecji w wymiarze politycznym i gospodarczym, a przede wszystkim jej specyfika cywilizacyjna miały i mają znaczący wpływ na stosunki obu państw w drugiej połowie XX wieku. Główną osią artykułu jest analiza wzajemnych relacji polsko-szwedzkich w kontekście wydarzeń politycznych w Szwecji po 1994 roku.

Słowa kluczowe: migracja; współpraca; polityka; partnerstwo; Szwecja

Polish-Swedish Contacts After the Parliamentary Elections in Sweden in 1994 and their Importance for the Durability and Longevity of Bilateral Relations

Abstract: In the contemporary political world, focused on maintaining peace, not only the relations between global political players, but also entities of regional importance, are of particular importance. The cooperation between Poland and Sweden currently has not only a historical dimension, but is above all a pragmatic necessity related to ensuring security. The article attempts to demonstrate that the historical experiences of Sweden in the political and economic dimension, and above all its civilizational specificity, had and still have a significant impact on the relations of both countries in the second half of the 20th century. The main axis of the article is the analysis of mutual Polish-Swedish relations in the context of political events in Sweden after 1994.

Keywords: migration; cooperation; policy; partnership; Sweden